

Antirasism

En beskrivande idéanalys av den antirasistiskt förda debatten
i media

Abstract

The aim of this thesis is to examine which anti-racist ideas that have been characteristic in the Swedish media debate, the months before the election 2014. The hypothesis was constructed by the fact that the anti-racist movement is perceived as polarized. The study describes and interprets five articles, written by anti-racists, in the Swedish daily press, which forms the material. The study is made by an analysis of the ideas, which are found in anti-racism. The analysis of the study is based on two dimensions. One consists of the view of racism, and the other one is composed by the division between universalism and relativism. The result shows an ambiguous view of the understanding of racism. It also shows that both universalism and relativism are represented in an anti-racist position. The investigation indicates a lack of a united front against racism in Swedish media. The conclusion of the study is that the anti-racists disagree about what constitutes the issue of racism.

Nyckelord: Antirasism, media, rasism, universalism, relativism

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	<i>Syfte & Frågeställning</i>	2
2	Bakgrund	3
2.1	<i>Rasism</i>	3
2.2	<i>Antirasism</i>	7
2.3	<i>Media, och dess förhållande till rasism och antirasism</i>	11
3	Teori	13
3.1	<i>Universalism - relativism</i>	13
3.2	<i>Individuell rasism – strukturell rasism</i>	14
4	Metod	15
4.1	<i>Kvalitativ textanalys - idéanalys</i>	15
4.2	<i>Dimensioner</i>	17
4.3	<i>Material</i>	18
4.4	<i>Urval</i>	19
4.4.1	<i>Antirasism</i>	19
4.4.2	<i>Media</i>	20
4.4.3	<i>Tid</i>	20
5	Empiri – en beskrivande idéanalys	21
5.1	<i>"Mångnyanserad rasism"</i>	21
5.2	<i>"Även antirasister kan dela SD:s åsikter"</i>	22
5.3	<i>"Högern tar inte ansvar för rasismen"</i>	23
5.4	<i>"Er kamp är inte min"</i>	23
5.5	<i>"Kampen är allas"</i>	24
6	Slutsats	25
7	Referenser	26

1 Inledning

Rasism har historiskt sett tagit sig olika uttryck – försakat hat, diskriminering och krig – och fortlever än idag i olika skepnader. I en tid av främlingsfientlighet och rasistiska influenser runt om i Europa kan det tyckas viktigt att det finns en antirasistisk rörelse och opinion som effektivt och framgångsrikt motarbetar intolerans och rasism. Hur denna antirasism debatteras kan vara av avgörande betydelse för hur väl dess argument tas emot (Bonnett 2000: 169; Rattansi 2007: 165; Jämte 2013: 3-5). I media har det efter olika antirasistiska aktiviteter funnits de som menar att den antirasistiska rörelsen inte binder samman och skapar den gemenskap som den är tänkt att göra, utan endast lockar vissa delar av befolkningen med viss politisk övertygelse (Lokko 2014).

Den 19 september 2014 stod det klart att Sverigedemokraterna var Sveriges tredje största parti. Efter Sverigedemokraternas¹ frammarsch i valet² blev det tydligt att partiet har många sympatisörer. Dess kritiker, och även objektiv forskning, hävdar att SD:s politik är rasistisk och att ett ökat väljarstöd är ett bevis för att det existerar rasistiska värderingar i det svenska samhället (Heinö 2009: 65). Samtidigt som vissa menar att SD:s framgångar är ett bevis på en ökad intolerans mot invandring i Sverige, visar studier att Sveriges befolkning är mer öppen och inbjudande till en ökad invandring än någonsin förr (Bohman & Hjerm 2014: 52). Vad som är tydligt utifrån dessa två aspekter är att vi kan se en ökad polarisering i det svenska samhället angående inställningen till migration och integration.

Det pågick en aktiv antirasistisk debatt i svenska massmedier under valrörelsen 2014 som syftade till att påverka den svenska opinionen om invandring. Många åsikter om rasismens varande och konsekvenser kom därmed till uttryck i massmedia under den perioden. Vissa antirasister hävdar att rasismen främst är ett problem som visar sig genom högerextrema gruppers agerande, eller genom ett ökat inflytande över politiken för högerpopulistiska partier. Andra hävdar att rasismen främst är ett strukturellt problem som genomsyrar hela det svenska samhället – etniska minoriteter har sämre möjligheter på arbetsmarknaden likväl som på bostadsmarknaden. Den svenska forskaren Jan Jämte menar att det inom den antirasistiska rörelsen existerar olika åsikter om rasism och hur den bör bekämpas (Jämte 2013: 5-6). Jenny Malmsten skriver i sin avhandling *”Den föreningsdrivna antirasismen i Sverige – antirasism i rörelse”* att: *”[...] there seem to be a lack of a common language concerning racism, leading to difficulties*

¹ Sverigedemokraterna kommer också att benämnas SD

² Sverigedemokraterna fick 12,9 % i valet 2014, en ökning med 7,2 % från valet 2010 % (Valmyndigheten)

in the antiracist rhetoric.”(Malmsten 2007: 229). Min hypotes är att detta fenomen inte minst kommer till uttryck genom debatten i media.

1.1 Syfte & Frågeställning

Syftet med denna studie är att beskriva och tolka olika antirasistiska idéer, och undersöka vad som karaktäriserar den antirasistiskt förda debatten i media – genom att genomföra en beskrivande idéanalys, där vissa antirasistiska karaktäristiska drag fokuseras. Min frågeställning lyder därmed som följer:

- Vad karaktäriserar den antirasistiskt förda debatten i media under den svenska valrörelsen 2014?

För att kunna undersöka och beskriva vad som karaktäriserar den mediala debatten har jag fokuserat på följande:

1) Huruvida den antirasistiska debatten genomsyras av tankar som grundar sig på universalism eller relativism. Den franska sociologen Pierre-André Taguieff menar att dessa är de två stora orienteringarna inom antirasism, och Alastair Bonnett bekräftar detta, när han påstår att många studier om antirasism bygger på skiljelinjen mellan en universalistisk och relativistisk ansats (Bonnett 2000: 12–13).

2) Hur antirasister talar om rasism. Genom att fokusera på hur antirasister ser och förstår rasism kan jag urskilja skiljelinjer och därmed tolka det antirasistiska mediala landskapet. Det finns vitt skilda meningar bland antirasister om vad som utgör det huvudsakliga problemet med rasism, och hur den ska förstås. Det saknas också ett gemensamt språk gällande rasismproblematiken, vilket påverkar den antirasistiska retoriken och dess roll i samhället (Malmsten 2007: 204).

Det är intressant att undersöka det mediala forumet, då det som kommer till uttryck i tidningar når många människor, framför allt under en valrörelse. Därmed kan det tyckas väsentligt för de antirasistiska debattörerna att ha en gemensam agenda som tilltalar en stor opinion under den perioden. Tidigare forskning indikerar att den antirasistiska rörelsen är splittrad och präglad av konflikter – vilket anses problematiskt för en rörelses framgång (Jämte 2013: 496). Om de antirasistiska budskapen – som syftar till att skapa en öppen, förstående och tolerant opinion i migration- och integrationsfrågor – ska förankras, borde det finnas en gemensam retorik. Det är därför intressant att undersöka huruvida detta är inslag i den mediala debatten, som i stor utsträckning påverkar samhället och dess förståelse för olika fenomen, såsom rasism (Löwander 1997: 178). Min studie knyter an till teorier om antirasism och befinner sig därmed i ett led av kumulativt arbete, och är i sig ett bidrag som lägger en grund för vidare forskning (Teorell 2007:281). Det är dock ett relativt outforskat fält, som forskare menar väntar på att beskrivas och analyseras (Jämte 2013: 28).

2 Bakgrund

Det är viktigt att ge en bakgrund av väsentliga begrepp för studien, vilket jag kommer att göra i följande kapitel. Viktiga begrepp att diskutera, förstå och definiera för denna studie är rasism, antirasism och media. Då begreppen rasism och antirasism har tilldelats skilda betydelse av olika forskare är det svårt att ge en entydig definition. Då denna studie till viss del bygger på de skiljelinjer som existerar inom antirasism och rasism, är det centralt att ge en redogörelse för begreppens utveckling, och visa på vikten av de kontextuella förutsättningarna, för förståelsen av begreppens innebörd. Denna begreppsdiskussion omfattar även tidigare forskning.

2.1 Rasism

Jan Jämte skriver i sin avhandling *”Antirasismens många ansikten”* att det är viktigt att förstå en rörelses antagonist, för att förstå uppkomsten av det motstånd som rörelsen mobiliserar. Det är alltså centralt att redogöra för rasismen både som praktiskt och teoretiskt fenomen för att förstå antirasismen. Jämte menar att det blir lättare att förstå vilka idéer som motiverar antirasismen genom att känna till de olika analytiska ingångarna till rasism (Jämte 2013: 14).

Rasism är komplext och svårdefinierat som begrepp då det inbegriper många skilda idéströmningar. Det råder delade meningar kring rasismens ”natur”, det vill säga huruvida rasistiska argument är baserade på biologiskt eller kulturellt grundade idéer. En annan väsentlig skillnad i synsätt är också den om det individuella kontra strukturella. Det råder alltså delade meningar om vilken ”nivå” det är som rasismen återfinns på (Jämte 2013: 15). Jenny Malmsten hävdar att *”[v]ad antirasismen är ”anti” är föränderligt och påverkas av händelser i omvärlden och aktuella debatter i samhället”* (Malmsten 2007: 205).

Det finns olika skolor som har skilda uppfattningar om huruvida rasismens är ett aktuellt fenomen. Etienne Balibar ifrågasätter Paul Gilroys syn på rasism, som Balibar menar är en diskurs som anser ”rasismfrågan” vara förlegad. Balibar vill betona att *”[...] rasismens aktuella utveckling innebär djupgående förändringar av dess objekt, motiveringar och syften, även om den allmänna strukturen med symbolisk och social utestängning av den Andre bevaras.”* (Balibar 2004: 21).

Historiskt sett har rasism förstått utifrån biologi och vetenskap. Med detta synsätt existerar det en föreställning om att människosläktet kan delas in i olika raser. Föreställningen bygger på att det är vissa specifika fenotypiska drag som

utmärker de olika raserna – hudfärg, hårfärg och ögonfärg. Dessa fenotypiska och fysiska drag kopplas även till psykiska egenskaper – mentala, intellektuella, sociala, kulturella och moraliska. De särskiljande dragen anses som distinkta, medfödda och ärftliga – inneboende. Utifrån en uppdelning av människor tillskrivs de olika raserna också olika värden som berättigar samhällshierarkier och legitimerar rasistiska handlingar. Historiker menar att de rasistiska idéerna så som de beskrivs ovan först sågs i och med den europeiska kolonialismen under 1400-talet. Det var under denna tid som rasistiska idéer sattes i system utifrån stereotypa uppfattningar om olika folkgrupper (Jämte 2013: 16). Under 1700- och 1800-talet då nationalstaten gjorde intåg och fick sin nuvarande status, växte idéerna om olika rasers existens sig större. Sedermera fick de rasistiska idéerna stöd av vetenskap, ett sätt att legitimera särbehandling av människor. Den vedertagna uppfattningen i väst, av såväl forskare som politiker, var att det existerade explicita skillnader i form av egenskaper och beteenden mellan raser. Det råder delade meningar kring vilken tidpunkt begreppet rasism myntades, vissa menar att det var under 1930-talet, andra påstår att det uppstod under 1920-talet (Jämte 2013: 17). I Sverige sägs rasism för första gången ha brukats som begrepp 1938 i Göteborgs Handels- och Sjöfart Tidning (Jämte 2013: 18).

Det var först under mitten av 1900-talet som kritiken mot rasforskningen hade växt sig stark. Efter andra världskrigets förödelse, och konsekvenserna av nazismens övertro på hierarkiska raser, förkastades rasbegreppet (Jämte 2013: 17). Trots rasbegreppets förpassande till historien, existerar det idag enligt forskare en ”ny” rasism, en rasism som grundas på kulturella och etniska betingelser istället för på biologiska och rasliga. Det hierarkiska systemet vidmakthålls då rasismen nu för tiden bygger på en idé om att det finns överlägsna kulturer (Jämte 2013: 19). Vissa menar dock, som filosofen Etienne Balibar, att den nya rasismen inte förutsätter en överlägsenhet hos kulturella grupper gentemot andra, utan att den främst grundas på tankar om en oförenlighet mellan kulturer på grund av olika livsstilar och traditioner (Malmsten 2007: 100).

Egenskaper och beteenden likställs nu med olika kulturella gemenskaper. Argument som bygger på religion har fått en dominerande roll inom kulturrasismen. Framförallt målas muslimer upp som en fiende för västvärlden, utifrån tron på att islam är en våldsam och icke-demokratisk religion vars normer och värderingar skiljer sig från de västerländska. De kulturrasistiska idéerna grundas på tanken att kulturer är homogena. Kulturerna tillskrivs nationell tillhörighet, och människor med viss kulturell eller nationell härkomst anses ha en kollektiv identitet. När individer tillskrivs kollektiva identiteter utifrån kulturella attribut sker en process som benämns rasifiering (Jämte 2013: 20–21). Rasifiering som koncept har blivit allt vanligare, detta underlättar vetenskapen och den politiska argumentationen i debatten om huruvida individer, propositioner, påståenden och doktriner är rasistiska eller icke-rasistiska. Rasifiering behöver inte innebära att den som utsätts för rasifiering ses som underlägsen, utan det är ett koncept som förklarar hur människor tillskrivs en identitet och etikett utifrån en påstådd grupp tillhörighet (Rattansi 2007: 107).

Det är omtvistat huruvida den ”nya” rasismen verkligen är ny. Steve Garner menar att de idéer som rasism bygger på endast har iklänts en ny skepnad,

för att vara effektiva i en annan tid. Historien visar att kulturell tillhörighet även förr användes för att skilja människor åt (Garner 2010: 142). Malmsten påstår att den ambivalenta förståelsen, och förskjutningen av termologin, har resulterat i en osäkerhet kring begreppet rasism (Malmsten 2007: 100).

Rasismens uttryck kan som sagt förstås på olika vis – dels som ett fenomen som befinner sig på individnivå, dels som ett fenomen som befinner sig på en strukturell nivå. Strukturell rasism, också kallad institutionell rasism, är en orsak och även en konsekvens av ojämlika maktförhållanden. Samhällets institutioner sägs missgynna och diskriminera olika etniciteter utifrån olika syn på människor och dess värde. Termen etnisk diskriminering används ofta när strukturell/institutionell rasism beskrivs. Idén om strukturell rasism grundas i föreställningen om att det finns konstanta och ofta dolda strukturer i samhället som ger vissa grupper företräde. I och med det uppstår diskriminering (Malmsten 2007: 108). Ett strukturellt perspektiv på rasism menar Rattansi bör ses som nära sammankopplat till andra discipliner som betonar maktstrukturer, så som forskningen om genus, sexuell läggning och klass – rasifiering och genus är som exempel intimt sammanvävda. Förklaringar av rasism i ett institutionellt perspektiv fokuserar dock ibland enbart på ras, och bortser då från andra faktorer som genus eller klass (Rattansi 2007: 135). Ett samhälle som genomsyras av strukturell rasism är ett samhälle där kanske få medborgare hyser rasistiska åsikter, men ändå utestängs människor utifrån deras historiska ursprung eller fysiska utseende (Jonsson 2004: 58). Den strukturella rasismen finns i samhällen där vissa administrativa rutiner och sociala konventioner är diskriminerande mot personer som har annan etnicitet än den inhemska (Jonsson 2004: 47). Detta visar sig i praktiken genom t.ex. lägre lön, en brutal och misstänksam polis, och en segregerad bostadsmarknad för invandrare (Jonsson 2004: 48). Den strukturella rasismen, eller institutionell rasism som Stefan Jonsson benämner den, är enligt Jonsson *"[...]en ideologisk formation som alltid formas i funktionell relation till de materiella villkoren i ett visst samhälle[...]"* (Jonsson 2004: 58).

Kritiker mot ett strukturellt perspektiv menar att förklaringsteorin kan bli kontraproduktiv, i det avseendet att skulden för en diskriminerande händelse går att argumentera bort. Om en människa bemöts rasistiskt i ett institutionellt sammanhang, kan institutionen antingen påstå att ingen individ kan hållas ansvarig då attributet tillskrivs kollektivet, eller att institutionen bara speglar samhället, och i samhället finns det alltid de som avviker och har en rasistisk syn. Strategin riskerar att resultera i minimal reformeringsvilja. Enligt Rattansi består institutioner väldigt sällan av homogena grupper av människor som delar samma synsätt, och det är därför problematiskt att påstå att institutioner genomsyras av rasism (Rattansi 2007: 137–138).

De som ser rasismen som strukturell, har ofta ett intersektionellt perspektiv, det vill säga att de ser det politiska systemet som en maktstruktur där genus och etnicitet utsätts för den strukturella maktstrukturen. Samt betonar teorin idén om att människor har mer än en grupptillhörighet, och därför har fler identiteter (Yuval-Davis 2002: 56–57).

En annan syn ser rasism som främlingsfientlighet. Främlingsfientlighet, eller xenofobi, ses som ett latent och oundvikligt element i samhället. Det ligger i

människans natur att kategorisera varandra och se de som inte ingår i den egna gemenskapen som ”de andra”. Rasismen är utifrån den synen ett uttryck för främlingsfientlighet (Jonsson 2004: 51). Rasism förstås då som ett fenomen som kommer till uttryck på en individnivå, eller inom olika grupper. Då den kommer till uttryck inom olika grupper förklaras den också som ideologi (Jämte 2013: 22–23,43). De som riktat kritik mot denna förståelse av rasism menar att de rasistiska rörelserna själva delar den uppfattningen, samt att främlingsfientlighet inte kan förklara rasistiska rörelser (Jonsson 2004: 51).

Den centrala skillnaden i de olika förståelserna av rasism återfinns i frågan om huruvida rasismen orsakas av samhällets ekonomiska dynamik, eller kan förklaras i ideologiska termer, såsom kultur, nationalism och religion (Jonsson 2004: 60). Eller som Rattansi vill hävda – förståelsen återfinns i antingen ett institutionellt perspektiv eller i teorier om rasifiering (Rattansi 2007: 140).

Förståelsen av rasism i Sverige har delats upp mellan förklaringar på individnivå kontra strukturell nivå. Den dominerande förståelsen bygger på idéer om att rasism är begränsad i tid och rum, till en ideologisk inriktning, och att den kommer till uttryck då negativa intentioner ligger bakom medvetna rasistiska handlingar (Jämte 2013: 43). Jämte menar att ”[d]en dominerande definitionen har format ett ”sunt förnuft” så utbrett att det till mångt och mycket avgjort vad som är möjligt och rimligt att säga om rasism i t.ex. offentlig debatt.” (Jämte 2013: 43). Den andra inriktningen som präglas av en systemkritisk och strukturell förståelse, har fått svårt att få fotfäste, och riskerar därför att utdefinieras och angripas (Jämte 2013: 42–43). Den dominerande förståelsen av rasism har gått hand i hand med bilden av Sverige som ett öppet och tolerant land, och rasism har setts som ett marginellt problem. De nationella grupper som har varit representanter för rasismen i Sverige har inte setts som hot mot samhällsutvecklingen – vilket är en bild som bekräftats av studier om medias rapportering i ämnet. Birgitta Löwander menar att media varit en bidragande faktor i produktionen av bilden av Sverige som ett invandrartolerant land där rasism är knutet till våldshandlingar utförda av ett fåtal aktörer (Löwander 1997: 175–177). Denna bild resulterar i att rasism inte ses som ett stort problem. Under 1960, 70, 80- och 90-tal har bilden av att rasism i Sverige knappt existerar varit den gängse. Vetenskapliga studier tyder dels på att det har målats upp en bild av Sverige som annorlunda avseende rasistiskt inflytande, dels har en annan bild uppenbarats sig – en bild av en verklighet där rasismen är en integrerad del av samhället (Jämte 2013: 45–46).

Det är tydligt att det existerar skilda definitioner av rasism. På grund av begreppets omfattande innebörd, väljer jag att referera till Garners vida definition av rasism i denna studie – i de fallen då begreppet används i en *vid* bemärkelse. Han menar också att rasism är ett fenomen som har getts olika innebörd och förståelse beroende på tid och rum. Dock hävdar han att följande tre element måste inbegripas i definitionen:

- 1) En historiskt sedd maktrelation där grupper kontinuerligt har blivit rasifierade (det vill säga att de har blivit behandlade som att vissa

egenskaper är naturligt givna och medfödda för alla individer i gruppen).

- 2) En uppsättning av idéer (ideologi) som delar upp människor i tydliga "raser", varje "ras" med sina specifika naturliga egenskaper.
- 3) De former av diskriminering som följer av punkt 1) och 2) (i praktiken) – alltifrån att grupper vägras tillgång till resurser, till att folkmord sker (Garner 2010: 11).

2.2 Antirasism

Inom tidigare forskning har antirasismen främst studerats och förstått som en kollektiv mobilisering mot rasism, en så kallad rörelseaktör, och därför studerats utifrån olika rörelseteorier – "social movement theory". Det finns dock olika uppfattningar om huruvida antirasistiska aktörer kan studeras som en social rörelse eller inte. Vissa menar att de olika aktörerna arbetar mot så olikartat motstånd, att det inte går att tala om antirasismen som en rörelse. Jenny Malmsten har forskat om de antirasistiska aktörerna som är en del av association-driven antirasism, som karaktäriseras av metoder som inte förespråkar våld. Hon menar att aktörernas fokus därmed inte utgörs av "motståndarna", utan istället fokuseras specifika målgrupper i avsikt att påverka deras idéer åt ett antirasistiskt håll. Malmsten menar också att de antirasistiska aktörerna inte representeras av politiska partier då de istället enas kring antirasismen som idé. Malmsten ifrågasätter också huruvida det är effektivt och strategiskt att agera "anti", någonting, istället för "för", mänskliga rättigheter t.ex. (Malmsten 2007: 205).

Jämte menar att antirasismens historia präglas av inre konflikter och polarisering, och att den därmed inte alltid har lyckats med att nå målet, att bekämpa sin motståndare – rasismen. För att en antirasistisk rörelse ska legitimeras och få gehör i samhället krävs det att existensen av det fenomen rörelse är "anti" – rasism – erkänns. Jämte menar att det är med detta faktum i beaktande, som Sveriges självbild har betydelse för hur framgångsrik den antirasistiska rörelsen kan vara. Sveriges självbild har alltid målats upp som öppen, tolerant och jämlik - värderingar som inte sammanfaller med en rasistisk värdegrund (Jämte 2013: 41). Sociologen Birgitta Löwander menar att "[f]örnekandet av rasism har tolkats som en försvarsstrategi av betydelse för elitens och nationens självbild som tolerant och förstående.". Andreas Johansson Heinö påstår dock att begreppet tolerans är problematiskt. Han menar att den svenska identitetskursen är "[...] mer politiskt korrekt än tolerant." (Heinö 2009: 197). Tolerans i praktiken förutsätter att vi först måste ha tagit avstånd från något – något vi ogillar – för att sedan kunna tolerera det (Heinö 2009: 198).

Jämte menar att det är för enkelt och banalt att definiera antirasism som rasismens motsats. Med en sådan enkel definition menar Jämte att de flesta skulle se sig själva som antirasister. Tron på att samhället går att dela in i antirasister och

rasister är förenklad, och leder till en kategorisering utan belägg (Jämte 2013: 28–29). Alastair Bonnett påstår också att antirasism och rasism inte är två åtskilda diskurser. Antirasisten och rasisten är till och med ofta samma person – individen som kämpar för tolerans och icke-diskriminering kan samtidigt upprätthålla rasistiska och sociala hierarkier och tro på västvärldens överlägsenhet (Bonnett 2000: 44). Ali Rattansi hävdar också att det inte går att dela upp människor i rasister och icke-rasister (Rattansi 2007: 23–24).

Det faktum att det är svårt att definiera antirasism på grund av den omtvistade innebörden av rasism, beläggs av fler forskare. Cathie Lloyd menar att antirasismen problematiseras av det faktum att rasismen kan inta olika former. Denna syn delar även Malmsten som refererar till Lloyd när hon skriver att ”[r]asism kan ta olika former beroende på politiska, historiska, sociala, kulturella och ekonomiska kontexter.” (Malmsten 2007: 33). Därmed är också antirasismen mångfacetterad (Malmsten 2007: 33). Sociologen Paul Gilroy betonar också den problematiska relationen mellan antirasism och rasism som beror på dilemmat att finna en enhetlig definition av rasism. Detta menar han leder till motsättningar bland antirasister (Malmsten 2007: 33–34). Det faktum att antirasismens existens är beroende av rasismens förekomst, är en aspekt som på motsvarande sätt är uppenbar även inom andra motståndsrörelser, såsom feminism (Malmsten 2007: 34).

För att förstå antirasismens olika former menar Bonnett att det är centralt att fråga sig vad antirasister tycker är fel med rasism. Bonnett ger sju anledningar till att antirasister motsätter sig rasism: ”1) *Racism is socially disruptive.* 2) *Racism is foreign.* 3) *Racism sustains the ruling class.* 4) *Racism hinders the progress of 'our community'.* 5) *Racism is an intellectual error.* 6) *Racism distorts and erases people's identities.* 7) *Racism is anti-egalitarian and socially unjust.*” (Bonnett 2000: 4–7). Bonnett menar också att det går att dela in antirasismen i olika former. Av politiska makthavare kan antirasismen användas som en strategi för att skapa nationell ordning. Men den politiska aspekten är komplex då antirasism också ses som radikal och revolutionär (Bonnett 2000: 3,13).

Det finns även en teoretisk skiljelinje mellan antirasister och deras olika synsätt, den mellan universalister och relativister (Bonnett 2000: 3,13). Det är en vanlig uppdelning som även karaktäriserat andra jämställdhetskamper, såsom feminismen. Relativister menar att det finns kulturella och biologiska skillnader mellan människor men att de bör respekteras – det inte är något fel i att erkänna olikheter. Kritiker av relativism menar att negativa stereotyper och hierarkier lätt kan bli konsekvensen av att skillnader respekteras. En annan slags kritik av synsättet har getts av de som menar att relativismen inte i sig är att förkasta, utan att den snarare används i fel syfte – av Européer som endast vill hävda sin egen överlägsenhet. Det påstås att Europa är den inrotade normen, vari definitionen av vad som är europeiskt resulterar i att andra kulturer ses som exotiska. Vidare påstås det att frånvaron av en *enhet* beviljar och resulterar i exkludering (Bonnett 2000: 18). Denna kritik hör ihop med den som menar att en liberal mångkulturalism resulterar i att den dominanta gruppen i samhället sätter agendan vilket påverkar minoriteter negativt (Anthias & Lloyd 2002: 12–13).

I motsats till detta synsätt betonar universalismen de gemensamma och kontinuerliga drag och värderingar som de menar finns mellan människor. Denna uppfattning hänvisar antirasister ofta till för att belysa mänsklighetens universella aspekter och lika rättigheter (Bonnett 2000: 13, 98). De som kritiserar universalism menar att den verkar som rasismen, samt är det den tradition som det koloniala införandet av normer från väst grundades på (Bonnett 2000: 20). Genom att ett samhälle hänvisar till universella värden och hävdar att det är värden som karaktäriserar det, likställer de sina kulturella normer med det universella och det rätta. Därmed blir universalismen "[...]det begreppsliga verktyg varmed specifika samhällen konstituerar sin överlägsenhet i förhållande till och gentemot andra samhällen." (Jonsson 2004: 72). När de universella värdena och måtten likställs med en specifik kultur, uppfattas "de andra" kulturerna som underlägsna (Jonsson 2004: 45–75). Det är endast en majoritetskurs som erkänns och legitimeras av universalister, menar dess kritiker, och den är "[...]västcentrerad, heterosexistisk och medelklassig till sin karaktär[...]" (Yuval-Davis 2005: 166). Universalism påstås också leda till ett utestängande av minoriteter och deras intressen (Yuval-Davis 2005: 166–167).

Chantal Mouffe och Cathie Lloyd (citerade av Löwander), menar att det krävs ett samspel mellan det universella och det partikulära (Löwander 1997: 182). Michel Wieviorka (citerad av Yuval-Davis), hävdar att ingen av de två ytterlighetspositionerna är giltig (Yuval-Davis 2005: 179). Vidare menar Yuval-Davis att "[...]dikotomin mellan universalism och relativism är falsk." (Yuval-Davis 2005: 179).

Det går också en skiljelinje mellan de som utövar en revolutionär antirasism och reformister som tror att antirasistiskt arbete går att bedriva inom ramen för en socioekonomisk struktur. Revolutionärer hävdar att det finns hierarkiska strukturer som måste raseras för att ett jämställt samhälle utan förtryck ska kunna existera (Jämte 2013: 32; Bonnett 2000: 104, 115).

Taguieffs indelning av antirasister består av fyra kategorier: Den *traditionella* antirasismen, den *politiska* antirasismen, den *medieorienterade* antirasismen – med fokus på artister och mediekampanjer – och den *vetenskapliga* antirasismen (Malmsten 2007: 21). Taguieffs menar också att antirasismen är problematisk då det är en produkt av väst (Bonnett 2000: 12).

Den svenska forskning som finns om antirasism visar att fenomenet främst har definierats och kategoriserats utifrån den praktiska verksamhet som bedrivs av olika aktörer. Jämtes avhandling är ett bidrag och ett försök till en kategorisering som främst baseras på idéerna som motiverar aktörerna till handling (Jämte 2013: 36). Jämte har genom teoretiskt och idébaserat fokus kommit fram till tre typer av antirasism som han kallar: *Radikal*, *moderat* och *pragmatisk* antirasism (Jämte 2013: 37).

Radikal antirasism karaktäriseras av en systemkritisk syn, som ser rasism som strukturell och inbäddad i samhällskroppen. Det är materialistiska faktorer som är huvudorsaken till rasism, och därmed kan rasismen endast försvinna om långtgående systemförändringar görs. De radikala antirasisterna tror inte att problemen med rasism går att lösa inom de politiska system som existerar nu, och tar därför ibland till medel som våld. Aktörerna domineras av politiska

”vänstergrupper”, och ser rasismen som en del av den förtryckande samhällsstruktur som uppehålls av samhället (Jämte 2013: 36–37).

De *moderata antirasisterna* karaktäriseras å andra sidan av en hög tilltro till det politiska systemet som det är utformat nu, och tror att problemen med rasism går att lösa inom systemets ramar, då rasism ses som avvikande från ett i övrigt väl fungerande politiskt system (Jämte 2013: 37). Rasismen förstås inom den moderata gruppen som en idémässig föreställning, och har därmed idealistiska förklaringar. Rasism finns inom vissa grupper eller som en föreställning hos vissa individer, som bär på en stark tro till rasismens ideologi. De moderata antirasisterna vill att politiker ska ta en aktiv ställning mot rasism, då det tror att det är det bästa sättet för att bekämpa rasism. Jämte menar att den moderata antirasismen kan jämföras med det som också kallats reformistisk, föreningsdriven eller officiellt driven antirasism (Jämte 2013: 38).

Den *pragmatiska antirasismen* förhåller sig kritisk till systemet och förklarar rasismens framväxt ur det perspektivet, men förespråkar till skillnad från de radikala, strategiska lösningar. Strategierna bygger på massmobilisering och etablerade motståndstraditioner, som demonstrationer, och baseras på argument om mänskliga rättigheter och demokrati. Jämte kopplar denna kategori till massmobiliserande antirasism. Den pragmatiska antirasismen bygger på civilsamhällets kraft, och drivs som ett politiskt förändringsprojekt (Jämte 2013: 38).

Den definition som Jan Jämte gör av antirasism är också den som jag använder i denna studie. Att vara antirasist, menar han bygger på:

- 1) *en medvetenhet, förståelse och ett erkännande av problem med rasism*
- 2) *ett aktivt ställningstagande mot rasism och för antirasistiska ideal*
- 3) *ett faktiskt agerande, privat eller genom grupper och organisationer, i syfte att lösa problem med rasism genom att förändra samhället och/eller andra människors sätt att tänka och agera* (Jämte 2013: 30)

Denna definition omfattar alla antirasistiska aktörer, från politiker till media, trots skilda meningar mellan olika antirasistiska aktörer om synen på rasism, och hur de definierar de problem som finns med rasism (Jämte 2013: 30).

Vissa antirasister hävdar att endast vita kan betraktas som rasister, eftersom deras fördomsfullhet grundas på deras makt i förhållande till minoriteter. Enligt Rattansi är dock alla benägna att ha en ofördelaktig bild av utomstående, vilket inte i sig gör dem till rasister – då måste specifika övertygelser om rasers existens finnas och tron på att dessa kan klassificeras hierarkiskt (Rattansi 2007: 130–131). Ali Rattansi menar också att det finns en inneboende paradoxal aspekt av antirasismen – den resulterar till viss del i ett upprätthållande av klassificeringar utifrån ras. Till exempel används i Storbritannien och USA kategorier som vit, svart och asiat, i institutionella sammanhang och i lagstiftning mot diskriminering. För att kunna avgöra vilka som enligt lag har blivit utsatta för diskriminering, och ge dem kvalitativt skydd, definieras människor utifrån ”ras”.

På så sätt fortlever begreppet ”ras” som en mänsklig kategori och identitet (Rattansi 2007: 171).

Genomgången av tidigare forskning om antirasism visar att fältet karaktäriseras av polarisering, och har ett brett omfång gällande aktörer och idéer. Det som verkar vara utmärkande för just den antirasistiska rörelsen är den omstridda förståelsen av ”motståndaren” och vad som utgör problemet med den. Mitt fokus kommer således att ligga där – hos synen på motståndaren. Det har även visat sig att ett gemensamt drag hos motståndsrörelser, är den skiljelinje som finns mellan universalism och relativism. Min studie kommer därmed även att omfatta det karaktäristiska draget.

2.3 Media, och dess förhållande till rasism och antirasism

Uppfattningen om massmedia som redskap för att sprida information och skapa opinion är starkt förankrad i Sverige³. Det mediala landskapet bygger på idéer om oberoende och självständighet. Men media, och framförallt pressen, är också språkrör för olika samhällsintressen som bäst tillgodoses genom stor spridning av politiska ställningstaganden (Nord & Strömbäck 2012: 83). Media och journalistiken ska också granska den politiska makten och vara en plattform för diskussion och debatt, samt ge opartiska bilder av den verklighet de skildrar (Nord & Strömbäck 2012:21–22). Media har en avgörande och stor betydelse i inställningen till invandring. Medias framställning av radikala högerpartier är ett av skälen till att partiernas stöd kan komma att öka i framtiden (Bohman & Hjerm 2014: 53). Media är också delaktiga i produktionen av Sveriges självbild och attityd om invandring (Jämte 2013: 43). Massmedia har ett opinionsbildande ansvar, och det är därför intressant att undersöka debatten i media, då den påverkar många människor (Löwander 1997: 178). Sociologen Birgitta Löwander citerar Stuart Hall i sin avhandling som menar att ”[...]journalister måste verka för att göra en antirasistisk diskurs populär” (Löwander 1997: 181).

Det finns inte mycket forskning om de budskap och åsikter som antirasisterna *själva* för fram genom media. Det finns dock forskning som studerat det antirasistiska arbete som bedrivs av media (genom t.ex. informationskampanjer), då media främst har används som ett indirekt medel för att föra fram information om till exempel olika antirasistiska arrangemang (Malmsten 2007: 155). Det arbete som bedrivs av media, benämner Helene Löow som *officiellt antirasistiskt arbete*⁴, en kategori som även omfattar det arbete som utförs av politiker och myndigheter. Denna aktör menar Löow baserar sitt

³ Sverige har världens äldsta tryckfrihetslagstiftning från 1766 (Nord 2012:83).

⁴ Definition tagen från Jämte. Se även Löow, Helene (1994) s.8f; Löow (2000) s.400f

antirasistiska arbete på tron att rasism existerar på grund av okunskap och kan därmed försvinna genom aktivt informationsarbete (Jämte 2013: 34).

Vidare har antirasism och media, främst studerats utifrån det massmediala perspektivet, det vill säga hur massmedia har rapporterat *om* antirasism och antirasistisk verksamhet. Resultat av sådana studier visar att antirasismen i många fall har fått negativ uppmärksamhet i media, och att det endast är de radikala som getts utrymme. Malmsten refererar i sin avhandling till Löwander, som menar att det ”[...] i nyhetsrapporter om antirasism generellt inte finns lika tydliga aktörer, som det finns i nyheter om rasism.” (Malmsten 2007: 153). Bilden som media målar upp är ofta tvetydig – det är oklart vilka de antirasistiska aktörerna egentligen är, samt resulterar bilden av antirasister som bråkstakar i att likhetstecken med rasister dras (Malmsten 2007: 153). I en studie, som Malmsten refererar till, av Magnus Dahlstedt, Fredrik Eriksson och Martin Hultman om dagstidningarnas rapportering av antirasistiska manifestationer framkommer det också att tidningarna ofta ger en stereotypisk bild av antirasister och att det är svårt att finna strategier för antirasisterna som motverkar den bilden (Malmsten 2007: 154).

3 Teori

De teoretiska perspektiven som ligger till grund för den kvalitativa textanalysen kommer i detta kapitel att presenteras. Det är väsentligt att analysera det empiriska materialet utifrån olika teoretiska perspektiv, för att kunna knyta an resultaten till teorier om vad som karakteriserar antirasismen (Teorell 2007: 44). De flesta forskare är eniga om att det finns vissa specifika drag som karakteriserar antirasismen. Dels karakteriseras antirasismen av idéer om hur människor bör betraktas – antirasismen sägs vara fångad i en motsättning mellan universalism och relativism, dels karakteriseras antirasismen av olika förståelser av rasism – en strukturell kontra individuell förståelse. I följande kapitel definierar jag begreppen universalism, relativism, strukturell rasism och individuell rasism. Det bör tilläggas att termen *individuell rasism* inte i sig är vedertagen – Jämte talar om rasism på individnivå – men det är en benämning som lämpar sig för denna studie, och vars begreppsliga innebörd är vetenskapligt vedertagen.

3.1 Universalism - relativism

Det finns två grundläggande synsätt – universalism och relativism – där visionen av det antirasistiska samhället ter sig olika. Som tidigare forskning visat är det belagt att detta är den centrala skiljelinjen mellan de som ser sig som antirasister. De två olika orienteringarna skiljer sig så mycket åt, så att antirasister som tyr sig till respektive ståndpunkt, ofta anklagar varandra för att upprätthålla rasistiska värderingar (Yuval-Davis 2005: 166). Antirasismen har alltså växt fram ur traditioner som förespråkas av de som antirasisterna själva vill motarbeta (Bonnett 2000:10). De båda synsätten angriper problemet med fördomar, men skiljer sig åt angående hur det bör hanteras (Yuval-Davis 2005: 166).

Den universalistiska synen tar avstamp i idén om att alla människor ”[...]måste behandlas likadant, särskilt i den offentliga sfären”(Yuval-Davis 2005: 166). En offentlig acceptans av skillnadsformer leder till rasstrukturering och diskriminering. Inom den antirasistiska diskursen förstås universalism som övertygelsen att alla människor ska beviljas lika rättigheter och möjligheter då alla är en del av mänskligheten, och betydelsen av mänskliga rättigheter betonas. Den universalistiska idén är att fördomar kan övervinnas genom att betona jämlikheten, som utgörs av de värden och normer vi människor delar – värden som ses som giltiga i alla kulturer och under alla historiska perioder (Bonnett 2000: 19). En antirasistisk syn som härstammar från universalism ser fördomar

och diskriminering som irrationella barriärer som kan övervinnas genom kunskap och vetenskap (Bonnett 2000: 98).

Relativism bygger på uppfattningen att sanningar är situationsbaserade, och bygger på ett pluralistiskt synsätt (Yuval-Davis 2005: 166). Mer konkret betyder det att kulturella och fysiska skillnader mellan ”raser” ska erkännas och respekteras – den skillnaden är inte likställd med ojämlikhet (Bonnett 2000:13). För att nå ett samhälle som inte är rasstrukturerat är en förutsättning att kulturell mångfald (multi/mångkulturalism) och positiv särbehandling accepteras i den offentliga sfären (Yuval-Davis 2005: 166). En mångkulturell syn ser rasism som exkludering av vissa kulturer eller etniciteter (Bonnett 2000: 16, 90–92). Mångkulturalism i ett antirasistiskt perspektiv handlar om hur kulturer ska kunna mötas och lära sig av varandra (Jämte 2013: 33). Relativismen förespråkar också tolerans och självkänedom (Bonnett 2000: 16, 90–92).

3.2 Individuell rasism – strukturell rasism

Rasismen kan uppfattas som ett fenomen som befinner sig på individnivå såväl som på strukturell nivå. På individnivå är rasism ett uttryck för nervärderande åsikter som förminskar människor och tillskriver dem vissa värden utifrån kultur. Utifrån förståelsen av rasism i den bemärkelsen, tillskrivs den ofta högerextrema grupper (Jämte 2013: 22). Jämte menar att rasismen på individnivå till viss del också kan förstås utifrån främlingsfientlighet, då det är en mildare form av rasism. Distinktionen däremellan återfinns dock i uppfattningen om att rasism är ideologiskt grundad, medan främlingsfientlighet förstås som ett psykologiskt fenomen (Jämte 2013: 23).

Andra menar att rasism bör förstås som ett strukturellt/institutionellt problem. Begreppet institutionell rasism myntades av Black Power-rörelsen⁵, som menade att de vita alltid kommer att dra fördelar av socioekonomiska strukturer (Rattansi 2007: 132). De som förespråkar en sådan förståelse av rasism menar att det existerar en systematisk diskriminering av etniska minoriteter på grund av den maktstruktur som dominerar samhället. Rasism är inte begränsad till avskilda händelser utan genomsyrar hela det politiska etablissemang, bostadsmarkanden, arbetsmarknaden och flera andra områden. Individens möjligheter blir därmed begränsade, och beroende av etnisk tillhörighet (Jämte 2013: 24).

⁵ Black Power (1967) skapades som ett motstånd emot ojämlika förhållanden för svarta (Rattansi 2007:132).

4 Metod

Jag kommer i detta kapitel att redogöra för den metod som jag har använt i studien, samt hur den har tillämpats. Val av metod påverkar det resultat som fås, och det är därför viktigt att belysa de fördelar och nackdelar som finns med metoden, samt den problematik som kan uppstå. Vidare kommer jag i detta kapitel att redogöra för det material jag har använt mig av för att genomföra studien, samt de urval och avgränsningar som jag har varit tvungen att ta hänsyn till.

4.1 Kvalitativ textanalys - idéanalys

Politiska idéer och budskap påverkar de övertygelser vi människor har och den förståelse om vår omvärld som vi besitter. Inte minst i dagstidningar diskuteras olika idéer flitigt, och det är därför viktigt och intressant att analysera de budskap som framkommer i en medial kontext (Beckman 2007: 9). En vedertagen metod för att studera politiska texter är idéanalysen. En idéanalys är mest relevant för denna studie då jag ämnar identifiera, beskriva, tolka och analysera förekomsten av idéer i den antirasistiska mediedebatten (Bergström & Boréus 2012: 146).

Denna studie bygger på en *beskrivande* idéanalys, då syftet är att beskriva och tolka de budskap som framkommer av antirasister i den mediala debatten (Beckman 2007: 14). Beskrivande studier är viktiga bidrag till vetenskapen då de förklarar *vad* olika fenomen – som antirasism – är (Beckman 2007: 48). Genom att genomföra en beskrivande idéanalys, med hjälp av de teoretiska redskap jag har till mitt befogande, kan jag i bästa fall säga något om texternas budskap som inte direkt går att utläsa. Det kan jag göra då de teoretiska perspektiven – glasögonen – kan hjälpa mig att analysera texterna ur nya synvinklar (Beckman 2007: 49). Genom att beskriva debattartiklarna gör jag påståenden om deras karaktär och innehåll, utifrån olika dimensioner. (Beckman 2007: 51). Det kan jag göra genom att jämföra materialet med olika mätpunkter – dvs de teoretiska perspektiven om rasism och människans normer. Dimensioner är ett analysverktyg som gör det möjligt för mig att urskilja de olika påståendena som görs i texterna (Beckman 2007: 25). Begreppsapparaten som används grundas på dimensionerna, som i sig består av teorierna, eller ”glasögonen”. Teorianknytningen är väsentlig för att förankra studien och göra den relevant (Teorell 2007: 44). Valet av begreppsapparat, grundas på teorier om antirasismens karaktär och specifikt dess omstridda ambivalens, och motiveras utifrån den tidigare forskning som finns om antirasism. Det är alltså inte först och främst de faktiska utfallen av materialet som urskiljs, utan de möjliga utfallen. Utfallet av

undersökningen kan resultera i att inga direkta svar kan ges, om inte begreppsaparten går att applicera på texterna. Kanske uppvisar texterna annan karaktär än de dimensionerna utgår från, men då är det ett resultat som i sig är intressant. Det skulle betyda att det karaktäristiska för den antirasistiska debatten i media i mycket skiljer sig åt från det karaktäristiska drag som forskning har visat annars genomsyrar antirasism. Genom att göra de begrepp som skall undersökas mätbara operationaliserar jag dem, och gör dem användbara för min studie. Således är det av vikt att jag identifierar och preciserar vad jag i denna studie menar med rasism på strukturell och individuell nivå, samt vad universalism och relativism åsyftar. Begreppsapparaten konstrueras som sagt utifrån dimensioner. De är utformade för att jag ska kunna urskilja olika påståenden om rasism och normer. Jag är medveten om att uppdelningen mellan dimensionerna inte är helt uttömmande, speciellt inte i uppdelningen avseende förståelsen av rasism. Emellertid tror jag att studien vinner på en begränsning till de två förståelserna av rasism, då jag anser att dimensionen är ömsesidigt uteslutande. Dimensionen ”syn på värden” är jag medveten om är abstrakt, och kan vara problematisk att tillämpa på debattartiklar. Det är ändå intressant att undersöka huruvida dessa olika synsätt kan tänkas genomsyra texterna och vara en grundläggande idé hos skribenten. (Beckman 2007: 19–28). Vidare anser jag att det är en valid metod att mäta universalism kontra relativism, genom att använda mig av en begreppsapparat som klassificerar de huvudsakliga skiljelinjer som finns mellan synsätten (Bergström & Boréus 2012: 44). För att kunna utveckla en begreppsapparat som kan användas för att identifiera de två olika synsätten krävs det att jag definierar perspektiven (Bergström & Boréus 2012: 141). God reliabilitet uppnår jag genom att vara noggrann och öppen med mina tolkningar. Om tolkningarna och resultaten går att spåra är även intersubjektiviteten god. På grund av de vetenskapsteoretiska idealen underbyggs mina tolkningar av referat och citat (Bergström & Boréus 2012: 40–43).

Genom att studera och jämföra flera antirasistiska skribenters texter kan jag urskilja mönster, eller skillnader dem emellan, vilket kan ge en mer innehållsrik beskrivning av hur antirasism tar sig uttryck i media (Beckman 2007: 52–54). Analystekniken jag tillämpar är begreppsanalys. Jag kan begripliggöra texterna genom att uppmärksamma hur begreppen strukturell rasism och främlingsfientlighet används och refereras till. Då begreppen universalism och relativism är mer abstrakta, och kanske inte nämns i texterna, kan det som sagt vara svårt att tolka in synsätten i texterna. Det är väsentligt att klargöra distinktionen mellan begrepp och termer (Beckman 2007: 31). Beckman menar att: *”Ett ord eller en term är en språklig beteckning. Ett begrepp är en idé som kan betecknas med olika ord”* (Beckman 2007: 31). I mitt fall betyder det att texterna kan ”dölja” begrepp som universalism och relativism, utan att skribenterna nämner de själva. Vidare är rasism mångtydigt, och kan därför ges olika innebörd. Beroende på vem som uttalar sig om fenomenet, ges det olika innebörd och förståelse. Universalism och relativism är begrepp som har visat sig vara extremt mångtydiga, då de som förespråkar de olika perspektiven anklagar varandra för rasism. Även de är alltså begrepp som ges olika innebörd beroende på vem som uttalar sig och i vilken kontext. I både *teorikapitlet* och avsnittet

bakgrund ges därför en utförlig definition av begreppen och hur dess innebörd kan förstås (Beckman 2007: 31–34). Denna studie bygger till viss del på hur olika aktörer – antirasistiska skribenter – använder ordet rasism. Beckman menar att om olika aktörer avser olika fenomen då de kritiserar begreppet handlar debatten om olika saker. Olika debattörer som accepterar samma definition av rasism, kan ändå vara oeniga om Sverige genomsyras av rasism eller inte (Beckman 2007: 17–18).

För att kunna beskriva och tolka antirasistiska budskap, måste ett beaktande av de kontextuella förutsättningarna göras. Det kan framstå som problematiskt att tolka en texts budskap utifrån dess kontext då det måste bestämmas vilket det relevanta sammanhanget är (Beckman 2007: 15). I denna studie är tidsperioden vald beroende av de kontextuella förutsättningarna. Tidsperioden utgörs av månaderna före ett politiskt val, där det enligt opinionsmätningar har visat sig att Sverigedemokraterna – som många antirasister anser rasistiska – har möjlighet att göra ett lyckat val. Det är därmed, ur en kontextuell vinkel, de sociala och ekonomiska förhållandena som har avgörande betydelse i tolkningen av texterna (Beckman 2007: 16). Det är inte mitt huvudsakliga syfte att undersöka hur skribenterna förhåller sig till Sverigedemokraterna, men deras närvaro i politiken går inte att bortse från helt, i analysen av texterna. Kontexten, valrörelsen, har i mitt fall en tidsmässig betydelse då jag refererar till den i min frågeställning. I denna studie fokuseras aktörerna – de antirasistiska skribenterna – vilket framgår i min frågeställning, och det är därför en aktörscentrerad studie. Jag kommer därför att presentera de olika aktörerna vid namn, samt ge en kort redogörelse för deras bakgrund (Beckman 2007: 17–18). På grund av det aktörscentrerade angreppsättet är de skribenter vars texter jag undersöker strategiskt valda (Teorell 2007: 83). Materialet har således valts utifrån vad de valda skribenterna har skrivit under tidsperioden. Frågan om huruvida det valda materialet säger någonting principiellt om antirasismen i Sverige kan ifrågasättas. Texterna är tagna ur betydelsefulla informationskanaler – de största dagstidningarna i Sverige – och studien kommer därför att säga något om de budskap och den information som sprids i Svensk media. Därför är det intressant att genomföra utifrån ett utomvetenskapligt kriterium (Teorell 2007: 18). Det inomvetenskapliga kriteriet uppnås dels då studien grundas på teorier om antirasismens karaktär, dels då den är ett bidrag till existerande forskning. Det finns inte mycket forskning som bearbetat det empiriska materialet ur det perspektiv som tillämpas i denna studie (Teorell 2007: 18–19).

4.2 Dimensioner

Följande dimensioner är vedertagna uppdelningar av antirasistiska utgångspunkter om värden och normer samt om förståelsen av rasism. Valet av dimensioner anknyter väl till antirasismens karaktäristiska (Bergström & Boréus 2012: 157–159).

Syn på värden och normer	Universalistisk – Relativistisk
Samhällsteori om rasism	Strukturell – Individuell

- Det *universalistiska* synsättet kommer att undersökas utifrån skribentens tendens att tala om: 1) absoluta värden och normer (sanningar) som giltiga i tid och rum 2) mänskliga rättigheter som något positivt 3) att acceptans av skillnadsformer leder till ojämlikhet.
- Det *relativistiska* synsättet kommer att undersökas utifrån skribentens tendens att tala om: 1) värden och normer (sanningar) som situationsbaserade 2) mångkulturalism som ett sätt att lära sig av varandra, och positiv särbehandling som något positivt 3) att acceptans av skillnadsformer leder till jämlikhet.
- Det *strukturella* perspektivet på rasism kommer att undersökas utifrån skribentens tendens att tala om: 1) ett erkännande av maktstrukturer i samhället, som genomsyrar institutioner och orsakar etnisk diskriminering till vitas fördel 2) en intention behöver inte vara rasistisk men konsekvensen kan uppfattas rasistisk ändå.
- Det *individuella* perspektivet på rasism kommer at undersökas utifrån skribentens tendens att tala om: 1) betoning på rasism som ett uttryck för främlingsfientlighet, fördomsfullhet och irrationellt beteende som återfinns hos vissa individer 2) rasism är främst en orsak av rasistiska intentioner.

4.3 Material

Mitt empiriska material kommer att utgöras av artiklar som är skriva av folk som kämpar mot rasism och är delaktiga i en antirasistisk debatt i media. Genom att argumentera väl och vara öppen med hur jag valt mitt material uppnår jag kriterierna för källkritik och intersubjektivitet (Teorell 2007: 104). De antirasistiska skribenterna är följande: Charlotte Hyltén-Cavallius, Tobias Hübinette, Leif Magnusson, Judith Kiros, Jasenko Selimovic, Alice Teodorescu och Åsa Linderborg. Texterna som tolkas är dels valda utifrån skribent, dels utifrån tidsintervallet. Följande artiklar har använts i studien:

- 1) "*Mångnyanserad rasism*" (Teodorescu 2014). Artikeln är vald då den är ett inlägg i debatten om rasism. Teodorescu är en debattör som säger sig kämpa mot rasism. Huruvida hon definierar sig själv som antirasist är ovisst, men hennes text är intressant att undersöka då den är ett inlägg i den antirasistiska debatten.
- 2) "*Även antirasister kan dela SD:s åsikter*" (Hyltén-Cavallius, Hübinette, Magnusson 2014). Artikel är vald eftersom alla de tre skribenterna är forskare

vid Mångkulturellt centrum – en kommunal stiftelse som verkar för mångfald – och bör därmed ses som antirasister.

- 3) *”Högern tar inte ansvar för rasismen”* (Kiros 2014). Judith Kiros är en av grundarna till den antirasistiska sajten ”Rummet”, och självdefinierad antirasist. Hon har skrivit mycket om rasism i media, och det är därför intressant att undersöka vilka budskap hon framför.
- 4) *”Er kamp är inte min kamp”* (Selimovic 2014). Selimovic säger själv att han kämpar mot rasism. Han har vid ett flertal gånger varit delaktig i debatten om antirasism och rasism. Huruvida han själv definierar sig som antirasist är ovisst. Hans text är dock ett viktigt bidrag då den i jämförelse med de andra texterna speglar hur debatten ser ut.
- 5) *”Kampen är allas”* (Lindeborg 2014). Åsa Lindeborg är självdefinierad antirasist. Hon har liksom Kiros varit en aktiv deltagare i den antirasistiska debatten i media, och därför är hennes texter intressanta att undersöka.

4.4 Urval

I följande avsnitt förklarar jag de avgränsningar och det urval jag gjort. Det är få fall – artiklar – som det empiriska materialet utgörs av. Därför är alla val gjorda strategiskt då det gynnat min studie (Teorell 2007: 83–84, 98).

4.4.1 Antirasism

Jag har valt att fokusera på en antirasism som kommer till uttryck i media, av personer som själva säger sig vara antirasister, eller som säger att de är mot rasism och är delaktiga i den antirasistiska debatten. Enligt tidigare forskning, där Jämtes bidrag är väsentligt i en svensk kontext, kan antirasismen te sig olika. Hur de antirasistiska skribenterna arbetar utanför den mediala kontexten, är här inte det centrala. Utan det som är gemensamt för dem, är att de bedriver en antirasistisk debatt i media. På grund av ställningstagandet att inte studera antirasistiska rörelser, fokuserar denna studie varken på föreningsdriven antirasism, eller radikal antirasism – i bemärkelsen våldsamma grupperingars och motståndrörelsers propaganda. Den icke-radikala antirasismen borde kunna tala till en större grupp. Men då mycket tyder på att antirasismen i sig är polariserad och omstridd är det intressant att studera den icke-radikala antirasismen.

4.4.2 Media

Det finns som sagt en rad olika antirasistiska aktörer – allt från enskilda individer till organisationer, och allt från militanta antifascistiska grupper till media (Jämte 2013: 63). Media kan ses som en antirasistisk aktör med gemensamma mål och visioner. Jag studerar dock inte enskilda tidningar i sig, och hur de kan tänkas agera antirasistisk, utan jag studerar de olika antirasistiska ståndpunkterna och budskapen som framkommer av olika antirasistiska skribenter i media. Debatten i media når många då det är ett enkelt sätt att hämta information. Därmed är det ett bra redskap för antirasister, för att kunna sprida sina budskap, och därför känner jag att det är av relevans att studera den debatt som förs i media. Artiklarna jag har valt att analysera, är valda efter de riktlinjer som finns för att göra en bra textanalys, vilket betyder att jag har valt artiklar med omsorg och jag har valt texter som är förankrade i ett sammanhang – det antirasistiska (Bergström & Boréus 2012: 44).

4.4.3 Tid

Den begränsning som studien omfattas av tidsmässigt utgörs av månaderna innan det politiska valet 2014, närmare bestämt: juli, augusti och september. Det har enligt tidigare forskning kring antirasism visat sig tydligt att antirasismens karaktär skiftar beroende på den historiska kontexten. Resultaten av det empiriska materialet påverkas därför av globala likväl som lokala politiska skeenden i världen (Malmsten 2007: 205). Det är därför intressant att undersöka hur den antirasistiska debatten tog sig uttryck under valrörelsen 2014, då opinionsundersökningar visat att Sverigedemokraterna var på väg att göra ett lyckat val⁶.

⁶ I maj 2014 visade opinionsundersökningar att Sverigedemokrater hade ökat till 8,1 % och var på väg mot 10 % (SCB)

5 Empiri – en beskrivande idéanalys

I följande kapitel beskriver och tolkar jag det empiriska materialet, genom att tillämpa de olika dimensionerna. Jag undersöker alltså med hjälp av dimensionerna huruvida, det karaktäristiska drag som forskning visat finns i antirasism, också återfinns i antirasistiska artiklar i media. Jag tolkar och analyserar först varje text för sig, för att sedan kunna dra en slutsats och besvara min frågeställning: ”Vad karaktäriserade den antirasistisk förda debatten i media under valrörelsen 2014?”

5.1 ”Mångnyanserad rasism”

Alice Teodorescu ifrågasätter debatten om förståelsen av rasism, som fortskrider i ett oanständigt tonläge och samtidigt ”[...]drabbas människor av hat och hot som legitimeras med hänvisning till deras sexuella läggning, åsikter eller etnicitet. Strukturellt eller inte; frågan är varför vi behöver gå vilse i teoretiska förklaringsmodeller som inte förmår fånga verklighetens komplexitet sådan den är?” (Teodorescu 2014). Artikel ”Mångnyanserad rasism” är skriven den 9 juli 2014, i Svenska Dagbladet opinion. Teodorescu vill belysa den öppna rasismen, den som orsakar hat och brott, istället för den strukturella. Vidare skriver hon om en misshandling som skedde mot en man med kurdisk härkomst. Frågan om gärningsmannens motiv eller etnicitet, menar hon i sig saknar relevans, men den är ändå intressant i en ”[...]debatt som utgår från att rollfördelningen förövare-offer är på förhand given, att det är ’vithetsnormen’ som predestinerar handlingar och i förlängningen liv.”. Vidare menar hon att: ”Det som förenar rasismen oavsett ursprung är besattheten av hudfärg, en besatthet som dessvärre också delar av den antirasistiska rörelsen i Sverige anammat.”. Det går att tolka hennes budskap som att ”vithet” som förklaring för rasism borde upphöra, då det är en uppdelning som är oväsentlig, och i sig rasistisk. De rasistiska strukturer som kan finnas är inte lika centrala att belysa som den ”öppna” rasismen. Uppdelningen i ”vit” och ”icke-vit”, är en uppdelning som rasister gör, och bör därför inte användas som förklaring, menar hon. Det är desto svårare att uppfatta vilket grundläggande synsätt, universalistisk eller relativistiskt, skribenten intar.

5.2 ”Även antirasister kan dela SD:s åsikter”

I en artikel från 27 augusti 2014, i Svenska Dagbladet opinion, med namnet ”Även antirasister kan dela SD:s åsikter”, skriver Charlotte Hylltén-Cavallius, Tobias Hübinette och Leif Magnusson om majoritetssvensken och det nya mångfalds-Sverige. Skribenterna förklarar den klyfta som finns mellan majoritet och minoritet som en konsekvens av hypersegregationen inom bostads- och arbetsmarknad, utbildningsväsendet, samt i vardagen. Vidare menar de:

Att Sverige i dag i statistikens värld framstår som det mest segregerade landet i västvärlden kan varken förstås eller förklaras med att SD sägs vara ett regelrätt fascistparti eller med att dess väljare sägs vara fascister och rasister. Det är med andra ord knappast SD och dess väljare som har skapat denna extrema situation – det segregerade Sverige skulle högst sannolikt vara ett faktum även utan SD:s existens och SD:s väljare bor och lever vare sig mer eller mindre segregerat än andra majoritetssvenskar som aldrig skulle kunna tänka sig att rösta på partiet (Hylltén-Cavallius, Hübinette, Magnusson 2014).

Det ligger en fara i att framställa SD:s väljare som rasister, skriver de sedan. Vidare skriver de att ”[v]i kan därför inte enbart ägna oss åt att stigmatisera och demonisera SD:s väljare.”. Slutsatsen av artikeln är att hypersegregationen bör bekämpas samt att marginaliseringen av minoriteter bör upphöra, och då kan SD:s väljarbas på sikt minska.

Vad som vid första anblicken av texten framgår är att det är segregationen som är Sveriges största problem. Skribenterna nämner segregation inom ett flertal institutioner. De menar att de klyftor som finns beror på de maktstrukturer som finns. Den strukturella rasismen skulle alltså bidra med den uppdelning som finns i samhället, och även vara orsaken till att folk röstar på SD. De vill inte utmåla majoritetsbefolkningen som rasister säger de, vilket kan tolkas som att majoritetsbefolkningen inte har rasistiska intentioner. Samtidigt återfinns SD som en röd tråd genom texten och dess väljarkår. De vill inte *endast* demonisera SD:s väljare – men genom att skriva så kan det ifrågasättas huruvida det ändå är konsekvensen. I samma veva som majoritetsbefolkningen inte sägs vara rasister, framstår de ändå som ondsinta. Rasismen verkar alltså inte bara vara ett strukturellt problem, utan förstås också av skribenterna som en allmän främlingsfientlighet i Sverige. Vidare tycks det rimligt att de besitter en relativistisk syn, då åsidosättningen av minoriteter bör upphöra. De beskriver också att majoritetssvensken som ibland sympatiserar med SD:s åsikter (trots att de inte röstar på partiet) ändå värnar om mänskliga rättigheter: ”I våra samtal uttrycker även de som inte röstar på SD känslor, perspektiv och åsikter som normalt förknippas med SD i samma andetag som de säger sig vara antirasister och värna om mänskliga rättigheter.” Majoritetssvensken menar de, värnar om mänskliga rättigheter, men beskriver ändå minoriteter – specifikt

invandrarkvinnor – som något väsensskilt. Den demoniserade majoritetssvensken med sin exkluderande syn på svenskhet, framställs som universalist i dess negativa betydelse – utestänger minoriteter, och värnar om en majoritetsdiskurs. Det normativa synsättet som åberopas – relativism – blir på ett sätt alltså tydligare i texten, än vad som utgör problematiken med rasism egentligen.

5.3 ”Högern tar inte ansvar för rasismen”

I Dagens Nyheter skrev Judith Kiros den 28 augusti 2014 artikeln ”Högern tar inte ansvar för rasismen”. Hennes förståelse av rasism framgår tydligt av följande citat: ”Det var inte vrede som motiverade kolonialismen, eller den svenska tvångssteriliseringen av samer och romer. Det var detta enkla: att vissa tjänar, främst ekonomiskt, på att systemet ser ut som det gör.” Vidare skriver hon att ”[r]asismen är ett strukturellt problem som tar sig uttryck bland annat i hur makt och resurser fördelas i det här samhället.” Kiros menar alltså att maktstrukturerna i samhället reproducerar rasism. Vidare går det att tolka hennes budskap som att personer inte behöver vara rasister för att agera rasistiskt, när hon gör en jämförelse med feminism: ”Vi är också (oftast) överens om att en person inte behöver vara en ”sexist” för att agera sexistiskt. Tyvärr är vi långt ifrån den nivån vad gäller den svenska diskussionen om antirasism.” Det går också hand i hand med ett strukturellt perspektiv på rasism – intentionen behöver inte vara rasistisk, men konsekvensen kan bli rasism. Det är svårt att avgöra huruvida Kiros idéer grundas på universalism eller relativism, men det kan tolkas som att skribentens utgångspunkt är en relativistisk.

5.4 ”Er kamp är inte min”

För er har alla kulturer samma värde, men just den västerländska är lite sämre, mer förtryckande än andra. Kapitalism skapar fattigdom, men ni har svårt att förklara hur det kan komma sig att fattiga i kapitalismen har det så mycket bättre än i den ickekapitalistiska världen. Sverige är höjden av rasism, men ni har svårt att förklara hur det kan komma sig att Sverige tar emot så många fler flyktingar än andra EU-länder (Selimovic 2014).

Så skriver Jasenko Selimovic i artikeln ”Er kamp är inte min”, från den 2 september 2014, Dagens Nyheter. Artikeln är ett svar till Judith Kiros artikel ”Högern tar inte ansvar för rasismen”, därav det direkta tilltalet. Selimovic ifrågasätter Kiros syn på rasism. Det framgår att Selimovic försvarar kapitalismen och de västerländska värdena. Troligen har han ett universalistiskt synsätt. Det universalistiska synsättet framgår också tydligt i hans syn på kunskap som ett redskap att förstå, och bekämpa rasism, då antirasistiska universalister menar att fördomar är irrationella barriärer som kan övervinnas med vetenskap. ”Om bara den som har blivit utsatt för rasism kan förstå, då kan vi lägga ner universitetskurser och konstnärliga försök att förstå, beskriva rasism.” Det

individuella perspektivet på rasism förstår rasism som irrationellt, vilket hör ihop med Selimovics förståelse.

Han ifrågasätter också bilden av Sverige som rasistiskt, vilket tyder på att han inte betonar strukturer som det problematiska med rasism. Att Selimovic inte tycker att rasismen genomsyrar alla institutioner som en struktur framgår också tydligt i följande citat: *"Vi vill bekämpa rasism men vi tvivlar på att varje polis som stoppar en invandrare är rasist. Vi vill motverka kvinnoförtryck, men är inte säkra på att svenska män är talibaner."* Det är tydligt att Selimovic ser rasismen som en verkan på mer individuell nivå, inte som ett system. Han menar att främlingsfientligheten är det största problemet: *"Demokratin i Sverige utmanas i dag från två håll. Den första faran är de främlingsfientliga, som börjar ifrågasätta människors lika värde."*

Tolkningen att Selimovic har ett utpräglat universalistiskt synsätt kan dock ifrågasättas då skribenten också skriver: *"Jag vill leva i ett blandat land. Jag älskar min svenska fru, mina blandade barn, min amerikanska, tyska, kurdiska, svenska släkt, vänner, bekanta. Jag vill spegla mig i dem, lära mig av dem. Jag vill utsätta mina tankar och vanor för det andra tänker och känner."* Karaktäristiskt för den antirasistiska synen av mångkulturalism är att möten mellan olika kulturer är något positivt då det leder till ett kunskapsutbyte och lärande. En relativistisk syn verkar alltså också präglade skribenten.

5.5 "Kampen är allas"

Det kan tyckas motsägelsefullt, som Selimovic påpekar, att larva om rasismen samtidigt som främlingsfientligheten i Sverige är låg jämfört med andra länder. Vad han missar är att rasismen är strukturell. De allra flesta svenskar är för social rättvisa, men Sverige är lik förbannat ett klassamhälle. Det sitter i samhällskroppen (Linderborg 2014).

Citatet är från artikel *"Kampen är allas"*, skriven av Åsa Lindeborg i Aftonbladet den 8 september 2014. Lindeborg menar att rasismen finns inbäddad i det politiska systemet, och att den därför inte alltid är synlig. Att främlingsfientligheten är relativt låg, betyder inte att klassamhället inte existerar – vilket är den ursprungliga orsaken till rasismen i samhället. Lindeborg skriver även att: *"Vi som möter nazister och rasister på gator och torg frågar oss hela tiden: Varför står inte liberalerna här med alla oss tusentals antirasister? Varför tycker ni att fascisterna ska tillåtas marschera ostörda?"* Lindeborg uppfattar alltså inte endast rasismen som strukturell, utan den kommer även till uttryck då nazister, rasister och fascister aktivt agerar. Lindeborg skriver att den strukturella rasismen är största problemet, men vilka kampen bör och aktivt utkämpas mot, är snarare de rasistiska rörelserna. Det synsättet går ihop med idén om en individuell rasism, som verkar som främlingsfientlighet men även som ideologi genom olika grupperingar. Öppen rasism målas upp som det hot som bör bekämpas, men slutsatsen är att rasismen är strukturell, att den är en konstant i samhällskroppen. Huruvida den konstanta rasismen är orsaken till att rasistiska rörelser skapas förtäljer inte historien.

6 Slutsats

Syftet med denna studie var att undersöka vad som karakteriserade den antirasistiskt förda debatten i media under valrörelsen 2014. Min hypotes var att den karakteriserades av polarisering, i många avseenden. Detta undersökte jag genom att knyta an till teorier om de skiljelinjer som finns inom antirasismen. Utifrån resultaten av min undersökning kan jag konstatera att den antirasistiskt förda debatten i media karakteriseras av en intern konflikt och polarisering. Det blir främst tydligt då skribenterna har en olikartad förståelse av rasism. Min hypotes om den mediala debatten verkar därmed stämma. Emellertid är det inte endast *mellan* skribenterna som det går att uppfatta skiljelinjer, utan det framträder även en mångtydig förståelse av rasism hos var och en av dem. Skiljelinjen som tidigare forskning har indikerat i form av universalism och relativism, är svårare att uppfatta. Det bevisar att den distinkta skiljelinje som finns i teorin, inte är lika tydlig i praktiken. Genomgången av tidigare forskning visade att uppdelningen mellan de två synsätten har ifrågasatts – många menar att en universalistisk syn kan och bör kombineras med en relativistisk. Huruvida de texter som jag har undersökt är representativa för hela den antirasistiskt förda debatten i media kan ifrågasättas. Mitt syfte har inte varit att undersöka vilken antirasistisk förståelse av rasism som är den dominerande i media, utan vad som karakteriserar debatten. Resultaten av den empiriska undersökningen visar tydligt att debatten karakteriseras av både universalistiska likväl som relativistiska idéer, och olika uppfattningar om rasism. Därför kan jag påstå att artiklarna är representativa. Kontexten har dock en central betydelse. Inför ett val pågår det ofta livliga debatter, även inom antirasismen, vilket kan ha påverkat resultaten. Kanske kretsar en debatt i valtider mer kring partipolitik, och vänster- kontra högerideologi. Huruvida det kan ha påverkat resultatet ligger utanför ramen för denna studie. Det kan dock tyckas vara centralt att vara enade i den huvudsakliga frågan, även i valtider. Om antirasismen ska kunna bekämpa sin motståndare bör de som utkämpar kampen vilja ingå i samma kamp. Frågan om den polaritet som genomsyrar debatten i media påverkar befolkningens uppfattning om rasism och antirasism är intressant. Kan den interna konflikt som uppenbarar sig påverka människor, och få dem att inte vilja se problemen med rasism? Det är mycket möjligt att den polarisering och inre konflikt som präglar och karakteriserar den antirasistiskt förda debatten är kontraproduktiv. Det får bli en uppgift för någon annan – som intresserar sig för hur antirasismen kommer till uttryck i media – att ta reda på huruvida en oförenad front i media motverkar sitt syfte att påverka och sprida antirasistiska budskap i samhället.

7 Referenser

- Anthias, Floya & Cathie Lloyd, 2002. "Introduction: fighting racisms, defining the territory" i Floya Anthias & Cathie Lloyd (red.) *Rethinking Anti-racisms*. London: Routledge, s. 1– 21.
- Balibar, Etienne, 2004. "Rasismen nygranskad – ett modernt begrepps ursprung, relevans och paradoxer" i Katarina Mattsson och Ingemar Lindberg (red.) *Rasism i Europa – kontinuitet och förändring*. Rapport från forskarseminariet 5 november 2003. Stockholm: Agora
- Beckman, Ludvig, 2005. *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santérus Förlag
- Bergström, Göran & Kristina Boréus, 2012. *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur AB
- Bohman, Andrea & Hjerm, Mikael, 2014:1. *Radikala högerpartier & attityder till invandring: Europa under 2000-talet*. Stockholm: Delegationen för Migrationsstudier
- Bonnett, Alastair, 2000. *Anti-Racism*. London: Routledge
- Garner, Steve, 2010. *Racisms: an introduction*. London: SAGE publications Ltd
- Hyltén-Cavallius, Charlotte, Tobias Hübinette & Leif Magnusson, 2014. "Även antirasister kan dela SD:s åsikter". Svenska Dagbladet. Debattartikel. 2014-08-27
- Johansson Heinö, Andreas, 2009. *Hur mycket mångfald tål demokratin? Demokratiska dilemman i ett mångkulturellt Sverige*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Jonsson, Stefan, 2004. "Rasism och nyrasism i Sverige 1993-2003" i Katarina Mattsson och Ingemar Lindberg (red.) *Rasism i Europa – kontinuitet och förändring*. Rapport från forskarseminariet 5 november 2003. Stockholm: Agora
- Jämte, Jan, 2013. *Antirasismens många ansikten*. Umeå: Umeå universitet
- Kiros, Judith, 2014. "Högern tar inte ansvar för rasismen". Dagens Nyheter. Debattartikel. 2014-08-28
- Lindeborg, Åsa, 2014. "Kampen är allas". Aftonbladet. Debattartikel. 2014-09-08
- Lokko, Andres, 2014. "Protest, fest - och pest". Aftonbladet. 2014-09-09
- Löwander, Birgitta, 1997. *Rasism och antirasism på dagordningen – studier av televisionens nyhetsrapportering i början av 1990-talet*. Umeå: Umeå universitet
- Malmsten, Jenny, 2007. *Den föreningsdrivna antirasismen i Sverige – antirasism i rörelse*. Malmö: IVS, IMER
- Nord, Lars & Jesper Strömbäck, 2012. *Medierna och demokratin*. Lund: Studentlitteratur

- Rattansi, Ali, 2007. *Racism: A very short introduction*. New York: Oxford University Press Inc
- SCB = Statistiska centralbyrån. [Elektroniskt] Tillgänglig: www.scb.se
- Selimovic, Jasenko, 2014. "Er kamp är inte min kamp". Dagens Nyheter. 2014-09-02
- Teodorescu, Alice, 2014. "Mångnyanserad rasism". Svenska Dagbladet. Ledare. 2014-07-09
- Teorell, Jan – Svensson, Torsten, 2007. *Att fråga och att svara: samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber
- Valmyndigheten = Valmyndighetens webbplats. [Elektroniskt] Tillgänglig: www.val.se
- Yuval-Davis, Nira, 2005. "Rasism, kosmopolitanism och nutida tillhörighetspolitik" i Magnus Dahlstedt & Ingemar Lindberg (red.) *Bortom rasism i Europa – visioner för ett annat samhälle*. Rapport från forskarseminariet 7 februari 2005. Stockholm: Agora
- Yuval-Davis, Nira, 2002. "Some reflections on the questions of citizenship and anti-racism" i Floya Anthias & Cathie Lloyd (red.) *Rethinking Anti-racisms*. London: Routledge, s. 44–59.